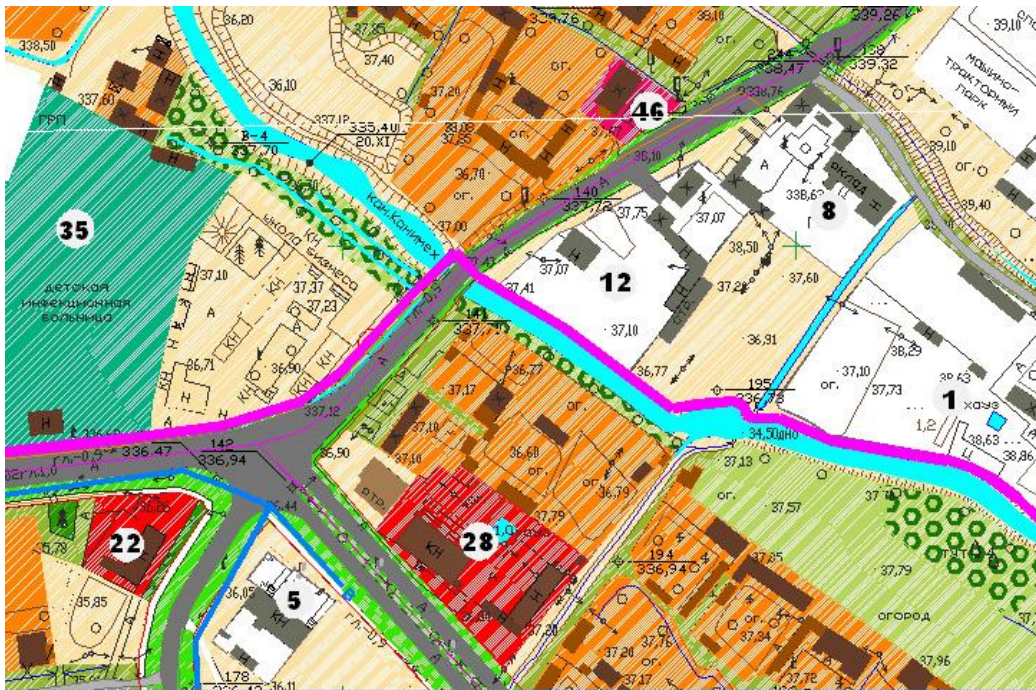

Topografik chizmalarning hususiyatlari

Topografik chizmalar yoki kartalar joy haqidagi ma'lumotlarni aks ettiradi. Bunday chizmalardan (kartalardan) foydalanib tabiiy va suniy ob'ektlarning qanday joylashganligini bilib olish, kerakli yo'nalishda adashmasdan to'g'ri yo'l topib yurish, shuningdek, turli injenerlik masalalarini hal qilish, masalan, temir yo'l yoki truboprovod trassasini o'tkazish, bino va inshootlarning fundamenta loyihalarini tuzish va boshqa ishlarni bajarish mumkin.

Topografik chizmalar (kartalar) masshtabi

Bunday chizmalarda 1:10000, 1:25000, 1:50000 va 1:100000 masshtablardan foydalaniladi. Masalan rasmda er uchastkasi 1:25000 masshtabda tasvirlangan. Chizmadan ko'rinib turibdiki, bunday masshtab joydagi narsalarni: er si'rti elementlarini (past-balandliklar), dare, o'rmon, aholi yashaydigan joy va boshqalarni etarlicha to'liq aks ettirish uchun imkon beradi. Topografik kartalarda pastki ramka ostida sonli va chyiziqli masshtablar, shuningdek, masshtab qiymati, ya'ni kartaning har bir santimetri erning necha metr (yoki kilometr) masofasiga to'g'ri kelishi ko'rsatiladi.

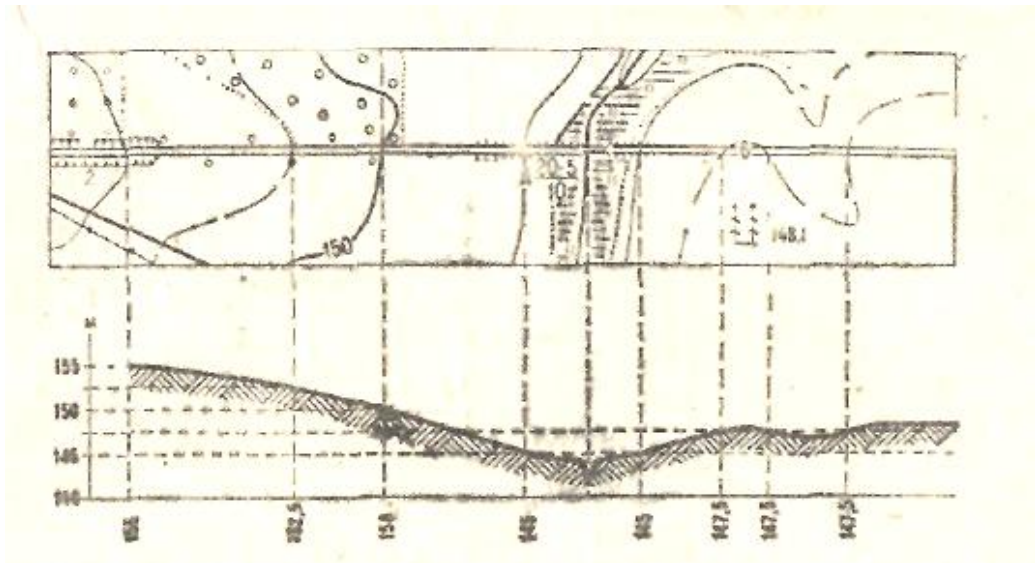

Topografik chizmalardagi tasvirlar

Relief (past-balandliklar) kartalarda gorizontallar yordamida ko'rsatiladi. Geografik ob'ektlar (ko'llar, aholi yashaydigan joylar, o'rmonlar, botqoqliklar)ning konturi topografik chizmalarda masshtabli shartli belgilar bilan ko'rsatiladi.

Aholi yashaydigan joylar va yo'llar mufassal aks ettiriladi. Buning uchun joydagi hamma narsalar (inshootlar, turli bino va orientirlar) masshtabsiz shartli belgilar bilan tasvirlanadi.

Kartalarda kilometrli to`r deb ataluvchi to`g`ri burchakli koordinatalar to`ri chiziladi. Bu to`r yordamida ob`ektlarning joyi aniqlanadi.

Topografik chizma.

(Topografiyada x koordinatalar o`qi vertikal bo`ylab, u koordinatalar o`qi esa gorizontall bo`ylab joylashtiriladi.)

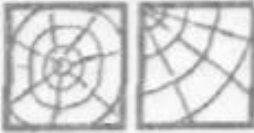
Past-balandliklar (relief) tepalik yoki chuqurliklarning shaklini aniqlash uchun gorizontallar yoniga ularning balandligini ko`rsatuvchi sonlar yozib qo`yiladi va qiyalik yo`nalishini ko`rsatuvchi qisqa chiziqlar (bergshtrixlar) chizib qo`yiladi.

Gorizontallardan foydalatsib, joyning ma`lum yo`nalishdagi profilini (shaklini) chizish mumkin.

Tapagrafik chizmalarda asosiy shartli grafik belgilar

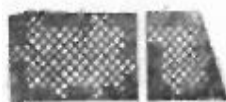
Topografik chizmalarda, shartli belgilar. 9- jadvalda topografik chizmalarda qo`llaniladigan ba`zi shartli belgilar keltirilgan. Siz ular bilan geografiya darsdarida tanishgansiz.

Bu shartli belgilarni o`rganish keyinchalik tapografiy chizmalarni o`qishini osonlashtiradi.

	Yog`och tolalarga ko`ndalang yo`nalishda
	Yog`och tolalar yo`nalishida
	Oyna
	Metalmas materiallar
	Armaturasiz beton
	Armaturali beton
	Yotqiziq tuproq kesimda
	Yer kesimda
	Loy

Materiallarning kesimlarda grafik belgilanishi

Shartli belgilar

O'tga chidamli binolar ko'p bo'lgan mavzalar.

Trubali zavod va fabrikalar

Elektrostansiyalar

Suv tegirmonlari

Elektr uzatish liniyalari

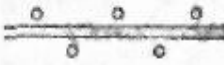
Ikki yo'li temir yo'llar va sitansiyalar

a) Ko'tarmalar b) o'yilmalar (g.-balandlik va chuqurlik, metr bilan).

Aloqa liniyalari

Yo'llar yo'l yoqalab daraxtlar o'tqazilgan.

Tuproq (qishloq) yo'llar

Ko'priklar

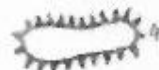
Quduqlar

• 148.1

Balandlik belgilari

O'ralar (4-chuqurlik metr bilan)

Qo'rg'onlar (4-balandlik metr bilan)

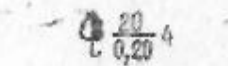

Jarimalar

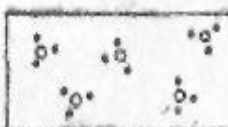
O'simliklar o'sadigan qatlam va tuproq konturi

Aralash o'rmonlar. O'rmondagi so'qmoq yo'llar

Daraxtlarning xarakteri metr bilan. Balandligi va qalinligi.

Butazorlar

Mevali bog'lar

O'tloqlar

Botqoqliklar:
a) utib bo'lmaydigan (1,5-chuqurlik, metr bilan)
b) utib bo'ladigan

Qum